

У підсумку, застосування задекларованих методів дасть змогу комплексно вирішити найактуальніші проблеми, пов'язані із анабіозом (завмиранням життєдіяльності) недіючої промислової архітектури, серед яких: відродження виробничих просторів, території, гармонізація колишнього індустріального середовища, гуманізація виробничого комплексу, надання району та місту доцільної функції, вирішення соціально-економічних проблем. Застосовуючи зазначені вище методи і зважаючи всі “за” та “проти”, можна вирішувати одну із істотних суспільних проблем ХХІ століття – подолання стагнації світової індустріальної спадщини.

Список використаних джерел та літератури:

1. С.О. Іванов-Костецький. Архітектурно–функціональна реабілітація історичної індустріальної архітектури
2. Ремешило-Рибчинська О.І. Актуальність ревалоризації архітектурних ансамблів та збереження їхнього образу в історичному ландшафті України // Національний університет “Львівська політехніка”, кафедра дизайну та основ архітектури 2011 С 228-233
3. Ієвлева В.П. Методичні рекомендації щодо музеєфікації нерухомих пам'яток науки і техніки (Проект)

Хома Іван Ярославович

*к.і.н., доц. кафедри історії України та етнокомунікації
Національного університету «Львівська політехніка»*

ДЕЩО ПРО ДІАЛОГ МІЖ НАЦІОНАЛЬНИМИ СИЛАМИ СХІДНОЇ ГАЛИЧНИНИ ТА НАДДНІПРЯНЩИНИ (1917-1918 РР.)

100-та – річниця Української національної революції є вдалою нагодою підвести підсумки пройденого достатньо довгого історичного проміжку часу, з позиції досягнень, прорахунків і врахування досвіду державного будівництва та намітити нові орієнтири, що необхідні для укріплення національної єдності.

У березні 1917 р. на хвилі повалення самодержавної влади в Російській імперії в Києві було створено Центральну Раду, яка започаткувала процес відродження засад української державності.

Натомість на південно-західних українських землях громадсько-політичні сили ще з початку Першої світової війни перебували в стані національно-визвольних змагань. Започаткувала ці Головна Українська Рада та перша в новітній історії України військова формація – легіон Українських Січових Стрільців.

Здавалось би ця ситуація мала пришвидшити процес консолідації національних сил по два береги р. Збруч. Однак вони стали заручниками сформованої впродовж ХІХ – початку ХХ ст. системи взаємовідносин, в контексті якої крім національно-культурних були відсутні спільні політичні позиції, які б відповідали історичним обставинам і сприяли об'єднанню. В результаті, забігаючи наперед, зі сторони провідних галицьких та наддніпрянських громадсько-політичних сил з березня 1917 р. по листопад 1918 р. ми не спостерігаємо рішучих і публічних кроків до консолідації. Зокрема історик О.Павлишин стверджує, що офіційні відносини західноукраїнського політичного проводу з керівництвом Наддніпрянщини розпочалися за правління гетьмана П.Скоропадського 28 жовтня 1918 р. [1].

Такий стан справ не відображав настрої всього українського населення [16].

На цьому тлі спостерігається наступна картина громадсько-політичних взаємин. Найбільш наполегливо на шлях консолідації стала частина командного та особового складу легіону УСС. Ті, для яких рішення імператора Ф. Йосифа від 4 листопада 1916 р. про надання полякам автономії в Галичині після завершення війни [2], стало моментом визнання виконаного військового обов'язку перед Австро-Угорщиною в Першій світовій війні, відходу від австрійського лоялізму, а з утворенням Центральної Ради поставили питання про самоліквідацію або перехід у її розпорядження [3]. Однак, західноукраїнський політичний провід по цьому питанні на зборах, які відбулись 24-25 липня у Відні, дійшов висновку, що

справа УСС тісно пов'язана з низкою важливих політичних питань підавстрійських українських земель, тому його ліквідація є недоцільною [4].

Втім це не зменшило антиавстрійських настроїв у стрілецькому середовищі.

Всі дискусії щодо цих питань було припинено в кінці лютого 1918 р., коли частина легіону УСС у складі австрійських військ вступила на територію Української Народної Республіки для надання допомоги у подоланні більшовицької агресії і перебувала там до осені того ж року.

У розріз з громадсько-політичними силами, які представляли офіційну позицію західноукраїнського населення діяло українське студентство, яке об'єднувалось навколо віденського товариства "Січ". 3 грудня 1917 р. товариство видало спеціальну резолюцію, в якій вказувалося, що "українська академічна молодь домагається прилучення всіх українських територій Австро-Угорщини до УНР" [5].

У свою чергу на Наддніпрянщині до проголошення III Універсалу українські політичні сили, які представляли офіційну національну позицію, були досить обережні у публічних висловлюваннях стосовно самовизначення українських земель, які перебували в складі Австро-Угорщини. Це можна розцінювати як побоювання бути звинуваченими в австрофільстві [6].

Хоча для участі українців з Австро-Угорської імперії в культурному, громадському та політичному житті перепон не було. Зокрема військовополонені, біженці, виселенці та арештовані російськими військами з політичних мотивів українці взяли участь у «Дні свободи» 16 березня 1917 р., 19 березня мітингу організованого Центральною Радою, Національному конгресі 1 квітня 1917 р., а в травні 1917 р. створили гуманітарну громадську організацію Галицько-Буковинський комітет допомоги жертвам війни, долучились до просвітньої та громадської роботи, політичних партій, інституцій які діяли при Центральній Раді та Генеральному Секретаріаті тощо.

У справі захисту підавстрійських українців помітною стала пропозиція Центральної Ради Тимчасовому уряду Росії про призначення крайовим комісаром Галицько-Буковинського генерал-губернаторства Д.Дорошенка. Що і було досягнуто 9 квітня 1917 р. [7]. Схвально це було сприйнято у Львові, про, що свідчить опублікована в щоденній газеті "Діло" стаття під заголовком "Українець генерал-губернатор Галичини й Буковини" [8].

Перший публічний захід, який був приурочений суто питанню становища західноукраїнських земель та їх майбутнього стосовно Української Народної Республіки у Києві, відбувся 12 листопада 1917 р. Організатором виступив Галицько-Буковинський комітет допомоги жертвам війни. До цього заходу не мала відношення жодна із галицьких чи буковинських громадсько-політичних сил. Віче стало проявом протесту на рішення імператора та уряду Австро-Угорщини від 4 і 5 листопада 1916 р. про надання полякам автономії в Галичині, а також бажання останніх приєднати Холмщину, Полісся і частину Волині до Польського королівства. Проходило віче в педагогічному музеї в присутності близько 2,5 тисяч біженців, виселенців, військовополонених українців австро-угорського підданства, чеської делегації на чолі з Т.Масариком, румунського представництва Буковини, очолюваного Емануїлом Ісopesку, членів Центральної Ради та уряду.

Загалом атмосфера, в якій проходило віче, засвідчила оптимістичне переконання присутніх у поширенні під егідою Центральної Ради революційних настроїв на підавстрійські українські землі [9, С. 46-48].

Запропоновані на вічі питання дали початок розвитку нових ідеологічних засад боротьби за незалежність, суверенітет та соборність українських земель, в основу яких можна покласти гасло - "Через Київ на Львів!". Втім перебіг Української національної революції 1917-1921 рр., засвідчує, що ці ідеї та прагнення випереджали час, адже політичний провід по два береги р. Збруч був не готовий їх розвивати.

Зміни у стан відносин могло внести клопотання делегації УНР на мирній конференції в Бресті про самовизначення українських земель Австро-Угорщини. Один із членів делегації, а з 16 січня 1918 р. голова, О.Севрюк згадував, що відсутність будь-яких зв'язків із українським проводом Східної Галичини ускладнювало відстоювання цих питань [10, С. 16-17].

Приблизно в середині першої декади січня 1918 р., не зважаючи на спроби австро-угорської влади не допустити контактів делегації УНР з західноукраїнськими політиками, до Бресту по черзі приїхали М.Залізняк та М.Василько. Мирний договір між УНР і Четвертним союзом було підписано з 26 на 27 січня 1918 р. (з 8 на 9 лютого за н.ст.). Крім даного договору, українській стороні все ж таки вдалося підписати окрему таємну угоду з Австро-Угорщиною. Згідно з нею, в обмін на поставки українських продовольчих продуктів австро-угорський уряд зобов'язувався не пізніше 31 липня 1918 р. здійснити поділ Галичини на українську і польську частини та, об'єднавши першу з Буковиною, створити коронний край [10, С. 23, 27-28].

Втім не зважаючи на те, що ця угода була явною перемогою української дипломатії, вона так і не об'єднала політичні еліти Наддніпряни та Західної України. Подальші взаємини включно до листопада 1918 р. позначені періодичними приїздами галицьких політиків до Києва. Однак принципово важливого значення вони не мали та залишились майже непоміченими. Зокрема на початку другої декади березня в Київ приїхала делегація від УНДП у складі В.Панейка та В.Бандрівського, але крім участі 24 березня 1918 р. в спільному засіданні Головної Ради галицьких, буковинських та угорських українців, Стрілецької ради на чолі з Є.Коновальцем та офіцерів полку УСС, в інших більш важливих зустрічах вони не були помічені [9, С. 72-74].

Характерно, що і після державного перевороту та утвердження гетьманського режиму, до якого з прихильністю ставився західноукраїнський політикум, натяків на зміни суспільно-політичних відносин не спостерігається. У вересні 1918 р. Київ відвідав, майбутній державний секретар внутрішніх справ ЗУНР, Л.Цегельський, який у спогадах зафіксував таке: “Об'єднувати Галичину, більш-менш упорядковану та зорганізовану з такою Україною, національно несвідомою, занархізованою та збольшевиченою – вважали ми крайнім ризиком. Ми воліли виждати, як розвинуться події в Україні” [11]. У жовтні Київ відвідав С.Баран, який після створення Української Національної Ради у Львові був обраний її секретарем [22]. Втім революційні події, які почали розвиватись в Україні з листопада 1918 р. засвідчили фактичну безрезультативність цих поїздок. Адже загально відомо, що предметно про об'єднання почали вести мову тільки після укладення відповідного договору 1 грудня 1918 р. у Фастові між Директорією УНР і ЗУНР. Тому і від Акта Злуки український державотворчий процес не став сильнішим.

Список використаних джерел та літератури:

- 1.Павлишин О. Об'єднання УНР і ЗУНР: політико-правовий аспект // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Випуск 37. – Частина 1. – С. 328.
2. Діло. - 5 листопада 1916.
- 3.Заклинський М. Вітовський як політичний провідник стрілецтва в 1917 р. // Історичний Календар-альманах Червоної Калини на 1937 рік. – Львів, 1936. – С. 65-66.
4. Ріпецький С. Українське Січове Стрілецтво. Визвольна ідея і збройний чин. - Нью-Йорк, 1956. – С. 180-181.
5. Малик І. Автивізація національно-визвольного руху у Східній Галичині напередодні проголошення ЗУНР // Вісник державного університету “Львівська політехніка”. “Держава та армія”. – С. 26.
6. Голубко В. Армія Української Народної Республіки. - Львів, 1997. – С. 121.
7. Лупадін О. Громадсько-політична та державна діяльність Дмитра Дорошенка (до 125 – річчя від дня народження) // Український історичний журнал. № 3. 2007. С. 37.
8. Діло. – 11 травня. – 1917.
9. Хома І. Історія військового формування січових стрільців (1917-1919 роки) [Текст]: монографія / Іван Хома; Нац. ун-т "Львів. політехніка", Центр незалеж. іст. студій. - Львів: Львівська політехніка, 2016. – 244 с.
10. Гошуляк І. Питання соборності українських земель на Брест-Литовській мирній конференції // Український історичний журнал. - № 2. – 2004. – С. 16-28.
11. Цегельський Л. Від легенд до правди. - Львів, 2003. – С. 31.
12. Полонська-Василенко Н. Історія України 1900-1923 рр. – Київ, 1991. – С. 97.